

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้กับคดีอาญาฐานอนาจารในศาล

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และมาตรการทางกฎหมายของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานกระทำอนาจารดังที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น

ทำให้ได้ทราบถึงความหมาย ความเป็นมา วัตถุประสงค์ หลักการและเป้าหมายของ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อีกทั้งทำให้ทราบถึงรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ที่ได้มีการนิยมนำมาใช้บังคับ โดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นยังสามารถ ใช้ได้หลายขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

โดยผู้วิจัยยังได้ศึกษาเรื่องทฤษฎีการมีส่วนร่วมจากการศึกษาเรื่องทฤษฎีการมีส่วนร่วมยัง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง ความหมาย ระดับ รูปแบบและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ในส่วนของทฤษฎีการลงโทษนั้น จากการศึกษาผู้วิจัยได้ทราบถึงการลงโทษนั้นมีสี่ทฤษฎี ซึ่งแต่ละทฤษฎีการลงโทษนั้นจะมีรายละเอียดและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป

อีกทั้งผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงแนวคิดความผิดฐานกระทำอนาจาร ซึ่งได้ทราบถึงความหมาย ของการกระทำอนาจาร รูปแบบของการกระทำอนาจาร ผลกระทบของการกระทำอนาจาร สิ่งที กฎหมายให้ความคุ้มครองในความผิดฐานกระทำอนาจาร องค์ประกอบของความผิดฐานกระทำ อนาจารและบทลงโทษที่ศาลใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดฐานกระทำอนาจาร

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาและทราบถึงกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทั้งของ ไทยและของต่างประเทศ ซึ่งต่างประเทศที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา คือ แคนาดา นิวซีแลนด์และสหพันธ ราชอาณาจักรเยอรมนี

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยในหัวข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งในบทที่ 2 และบทที่ 3 ทำให้ผู้วิจัยได้ทำการสรุปเนื้อหาและวิเคราะห์ปัญหาได้ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาความผิดฐานกระทำอนาจาร

ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 278 มาตรา 279 และมาตรา 280 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำอนาจารไว้ คือ การปรับ การจำคุก และการประหารชีวิตแล้วแต่กรณี

ซึ่งมาตรา 278 ได้กำหนดว่า ผู้ใดกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่าสิบห้าปีโดยขู่เชือดด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ส่วนในมาตรา 279 ได้กำหนดไว้ว่า ผู้ใดกระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยสำหรับมาตรา 280 ได้กล่าวถึงการกระทำความผิดอนาจารไว้ดังนี้ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 278 หรือมาตรา 279 เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(1) รัับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

(2) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

เมื่อพิจารณาแล้วผู้วิจัยพบว่าการกำหนดบทลงโทษดังกล่าวไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีการลงโทษสมัยใหม่ เพราะเหตุที่ว่า การลงโทษโดยการปรับ การจำคุก หรือการประหารชีวิตนั้น ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะเข้าไปแก้ไขเยียวยาฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แต่เป็นการลงโทษที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน เพื่อข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดและเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมเท่านั้น

โดยบทลงโทษดังกล่าวนั้นเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดและเป็นการกำหนดเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้เป็นแบบอย่างแก่สังคมไม่ให้บุคคลอื่นในสังคมเลียนแบบการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด นอกจากนี้สำหรับบทลงโทษที่เป็นการจำคุก และการประหารชีวิตนั้น ยังเป็นการลงโทษโดยที่แยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อให้ผู้กระทำความผิดหมดโอกาสในการที่จะกระทำความผิดอีกโดยอาจเป็นชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือตลอดชีวิตแล้วแต่กรณีของผลจากการกระทำอนาจาร จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสำหรับการลงโทษในการกระทำความผิดอนาจารนั้น ไม่ได้เป็นการลงโทษเพื่อศึกษาทำความเข้าใจสาเหตุของการกระทำความผิดและไม่ได้มุ่งแสวงหาแนวทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำ

ความผิด อีกทั้งบรรดาการลงโทษดังกล่าวมาแล้วนั้น ไม่ได้เป็นการสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้การกำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดอนาจารตามมาตรา 280 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำอนาจารได้กระทำอนาจารจนเป็นเหตุให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ผู้กระทำอนาจารจะต้องรับโทษประหารชีวิต หรือ จำคุกตลอดชีวิตแล้วแต่กรณี ในส่วนของการลงโทษประหารชีวิตตามมาตรา 280 นั้น แม้ปัจจุบันในทางปฏิบัติของศาลในประเทศไทยจะไม่ได้ลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการประหารชีวิตก็ตาม แต่การบัญญัติโทษประหารชีวิตไว้ก็มีโอกาสซึ่งศาลจะใช้โทษประหารชีวิตในบางกรณีได้อันอาจจะทำให้ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของระบบกฎหมายไทยที่จะถูกมองจากประชาคมโลกว่ากฎหมายไม่ทันสมัย เนื่องจากว่าโทษประหารชีวิตนั้นขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่โดยคิดตัวมาตั้งแต่กำเนิด

นอกจากนี้สำหรับการกระทำความผิดอนาจารนั้นมีปัญหาสำคัญ ได้แก่ ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายจากการกระทำอนาจารได้อย่างแท้จริง เพราะเนื่องจากเมื่อการกระทำอนาจารขึ้นกับผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะได้รับผลกระทบ 2 รูปแบบ คือ ผลกระทบที่เป็นความเสียหายโดยตรงกับผลกระทบที่เป็นความเสียหายโดยอ้อม สำหรับผลกระทบที่เป็นความเสียหายโดยตรงเป็นผลกระทบที่สามารถเห็นได้ชัดอย่างเป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดกับร่างกาย ทรัพย์สิน ซึ่งผลกระทบโดยตรงนี้อาจคำนวณการชดเชยความเสียหายเป็นในรูปแบบของเงินได้ แต่สำหรับผลกระทบที่เป็นความเสียหายโดยอ้อมนั้น เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสภาพจิตใจและอารมณ์ โดยผู้เสียหายอาจเกิดความกลัว ความวิตกกังวล ความระแวงเกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ซึ่งแม้ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดบทลงโทษไว้สำหรับผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการปรับ ผู้กระทำความผิด การจำคุกผู้กระทำความผิดหรือการประหารชีวิตผู้กระทำความผิดก็ไม่สามารถชดเชยเยียวยาและแก้ไขความเสียหายของผู้เสียหายจากผลกระทบโดยอ้อมที่เป็นผลกระทบทางด้านความรู้สึกให้แก่ผู้เสียหายได้ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานอนาจารยังคงถูกละเลยไม่ได้รับการชดเชยเยียวยา ซึ่งผลกระทบโดยอ้อมนั้นเป็นผลกระทบที่สำคัญที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายเพราะเป็นเรื่องที่อาจก่อเกิดผลเสียแก่สภาพจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้เสียหายได้อย่างยาวนาน หากไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาและอาจก่อปัญหาอื่นๆตามมาแก่ตัวผู้เสียหายและบุคคลรอบข้างของผู้เสียหายได้ในอนาคต หรือในขั้นร้ายแรงสุดหากผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาผู้เสียหายอาจคิดถึงขั้นฆ่าตัวตายได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำอนาจารโดยการล่วงล้ำซึ่งมีลักษณะของการกระทำอันเป็นการอนาจารที่กระทำต่ออวัยวะเพศ หรือ ทวารหนักของผู้เสียหายอันมีลักษณะของการกระทำที่ค่อนข้างรุนแรงและโหดร้าย ยิ่งส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกของผู้เสียหาย

การอนาจารโดยการล่วงล้ำจึงก่อให้เกิดผลกระทบโดยอ้อมที่ค่อนข้างรุนแรง แต่อย่างที่ได้อธิบายมา บทลงโทษที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาสำหรับความผิดฐานกระทำอนาจารกลับไม่ได้ชดเชยเสียหายผู้เสียหายในผลกระทบโดยอ้อมได้แต่อย่างใด ทั้งนี้ลักษณะของการกระทำอนาจารขอบเขตได้ขยายไปถึงลักษณะของการกระทำที่ค่อนข้างรุนแรง

อีกทั้งจากสถิติคดีของศาลยุติธรรมมีคดีสำหรับในปี พ.ศ. 2563 ถึงปี พ.ศ. 2561 มีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอนาจารทั่วศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักรไทยรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 5766 ราย โดยในปีพ.ศ. 2563 มีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอนาจารจำนวน 1664 ราย ส่วนในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน 2423 ราย และในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 1679 ราย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าจากสถิติการกลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปีของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศจากฐานข้อมูลของกรมราชทัณฑ์นั้น ในปี 2561 มีผู้กลับมากระทำผิดซ้ำจำนวน 154 ราย ส่วนปี 2562 มีผู้กลับมากระทำผิดซ้ำจำนวน 180 ราย และในปี 2563 มีผู้กลับมากระทำผิดซ้ำจำนวน 178 ราย จากสถิติคดีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกระทำผิดเกี่ยวกับอนาจารมีลักษณะที่คงที่ไม่ได้มีจำนวนผู้เสียหายที่ลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญ อีกทั้งผู้ต้องขังในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศยังมีการกลับมากระทำผิดซ้ำโดยเมื่อเปรียบเทียบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ถึง ปี พ.ศ. 2563 ไม่ได้มีแนวโน้มที่ลดลงของผู้ต้องขังในการกลับมากระทำผิดซ้ำอย่างมีนัยยะสำคัญแต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุปผู้วิจัยจึงเห็นว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 278 มาตรา 279 และมาตรา 290 ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับการกระทำอนาจารได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ บทลงโทษที่มีอยู่สำหรับความผิดฐานกระทำอนาจารนอกจากไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแล้ว กฎหมายที่มีอยู่สำหรับการกระทำผิดฐานอนาจารไม่สามารถชดเชยเสียหายความเสียหายจากการกระทำอนาจารให้แก่ผู้เสียหายให้กลับคืนดั้งเดิมเช่นก่อนมีการกระทำผิดเกิดขึ้น อีกทั้งกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่สามารถลดการกระทำผิดฐานอนาจารได้อย่างมีนัยยะสำคัญ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับการกระทำผิดฐานอนาจาร

4.2 วิเคราะห์การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในชั้นศาล

สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้บังคับผ่านกฎหมายในบางฉบับ ไม่ว่าจะเป็น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. 2555

ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นั้นให้อำนาจแก่นายอำเภอในท้องที่ที่เกิดข้อพิพาทขึ้นสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ แต่มีเงื่อนไขของประเภทคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้จะต้องเป็นคดีอาญาซึ่งเป็นการยอมความได้ จะเห็นได้ว่าหากเป็นกรณีของการกระทำอนาจารตามมาตรา 278 (2) เป็นกรณีความผิดที่สามารถยอมความได้ แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดเงื่อนไขอีกตามมาตรา 61/3 ว่าคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยนายอำเภอได้จะต้องไม่ใช่คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ

ฉะนั้นคดีความผิดเกี่ยวกับการกระทำอนาจารไม่ว่าจะเป็นกรณีที่สามารถยอมความได้ตามมาตรา 281 (2) หรือ กรณีอื่นที่ไม่สามารถยอมความได้ จึงไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ เพราะเหตุที่ความผิดฐานกระทำอนาจารเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ

ส่วนระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. 2555 อนุญาตให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่จะสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีในชั้นของพนักงานอัยการได้ โดยพนักงานอัยการสามารถดำเนินการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้จนก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยดังกล่าวสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ทั้งคดีความผิดต่อส่วนตัวและคดีความผิดอาญาที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว โดยที่คดีอาญาที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวนั้นพนักงานอัยการมีดุลยพินิจที่จะนำหรือไม่นำคดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไข คือ คดีดังกล่าวผู้กระทำความผิดนั้นไม่ใช่ผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกง และมีข้อเท็จจริงเป็นที่แน่ชัดว่าพนักงานอัยการจะไม่ยุติการดำเนินคดีเพราะเหตุอื่น จึงจะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของพนักงานอัยการได้ แต่ผลของคดีสำหรับความผิดต่อส่วนตัว กับ ความผิดอาญาที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวนั้นจะแตกต่างกัน แม้จะมีการดำเนินการไกล่เกลี่ยจนเสร็จสิ้น โดยหากเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(2) แต่หากเป็นคดีความผิดทางอาญาที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องไม่ระงับไปเพียงแต่ศาลอาจนำผลของการไกล่เกลี่ยดังกล่าวมาเพื่อประกอบดุลยพินิจในการพิจารณาคดีหรือการพิพากษาลงโทษก็ได้

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกรณีที่คู่พิพาทยินยอมให้บุคคลที่สามซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางมาดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี โดยบุคคลดังกล่าวนั้นไม่มีอำนาจชี้ขาดข้อพิพาทในระหว่างคู่กรณี ซึ่งการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ใช่ในชั้นของศาล และ ชั้นบังคับคดีเป็นไปตามมาตรา 3ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

โดยหน่วยงานที่มีอำนาจในการไต่ถามคดีตามพระราชบัญญัติการไต่ถามคดีข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นั้น คือ หน่วยงานของรัฐ โดยมีด้วยกันหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็น ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติและ ศูนย์ไต่ถามคดีข้อพิพาทภาคประชาชน สำหรับประเภทคดีที่จะสามารถเข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดี ตามพระราชบัญญัติการไต่ถามคดีข้อพิพาท พ.ศ. 2562 คือ กลุ่มความผิดลหุโทษ กลุ่มความผิดลหุโทษอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและกลุ่มความผิดอันยอมความได้

สำหรับกระบวนการไต่ถามคดีในชั้นของพนักงานสอบสวนนั้น มีกลุ่มประเภทคดีที่จะสามารถเข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดีได้ คือ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการไต่ถามคดีข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีเงื่อนไขเพิ่มเติมตามมาตรา 42 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ ต้องเป็นกรณีที่ต้องหาไม่เคยได้รับการไต่ถามคดีข้อพิพาททางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เว้นแต่ เป็นคดีที่ได้กระทำลงประมาท คดีความผิดลหุโทษ ที่พ้นระยะเวลาเกิน 3 ปีนับแต่มีคำสั่งยุติคดีและผู้ต้องหาดังกล่าวไม่อยู่ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก หรือ ได้พ้นโทษมาแล้วเกินกว่า 5 ปี เว้นแต่เป็นคดีที่ได้กระทำลงโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ หรือคดีที่ต้องหาได้กระทำในขณะที่ตนมีอายุต่ำกว่า 18 ปี

ซึ่งความผิดฐานกระทำอนาจารสำหรับกรณีตามมาตรา 281 (2) เป็นความผิดอันยอมความได้ จึงสามารถเข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดีตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ แต่สำหรับความผิดฐานกระทำอนาจารที่ไม่ต้องด้วยลักษณะของมาตรา 281 (2) ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้นั้นจะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดีตามพระราชบัญญัติการไต่ถามคดีข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้แต่อย่างใด

ผลของการเข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดีข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไต่ถามคดีข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นั้นหากเป็นกรณีที่คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดีซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐและศูนย์ไต่ถามคดีภาคประชาชน เมื่อบรรลุข้อตกลงจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่หากเป็นกรณีที่คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดีที่ดำเนินการในชั้นพนักงานสอบสวนเมื่อได้มีการไต่ถามคดีจนบรรลุข้อตกลงแล้วและได้มีการทำบันทึกข้อตกลงจนนำไปสู่การปฏิบัติของคู่กรณี กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องจัดทำบันทึกข้อตกลงส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อพนักงานอัยการจะได้พิจารณาสั่งยุติคดี เมื่อพนักงานอัยการได้มีคำสั่งยุติคดี คดีจึงจะเป็นอันระงับไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการดำเนินการไต่ถามคดีโดยหน่วยงานภาครัฐ และ ศูนย์ไต่ถามคดีภาคประชาชน จะไม่มีการตรวจสอบการดำเนินการไต่ถามคดีโดยหน่วยงานอื่น แต่สำหรับกรณีของการไต่ถามคดีที่จัดขึ้นในชั้นของพนักงานสอบสวนที่จะมีพนักงานอัยการเข้ามาพิจารณา

บันทึกข้อตกลงจากการดำเนินการ โกล่เกลี่ย ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบโดยหน่วยงานอื่นอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีในประเทศไทยโดยเป็นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้บังคับในชั้นศาล โดยมีกฎหมายรองรับนั้น มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3 ฉบับ คือ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ถัดมาคือ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการโกล่เกลี่ย ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 และ ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา พ.ศ. 2560 โดยประเภทคดีอาญาที่จะสามารถเข้าสู่กระบวนการโกล่เกลี่ยในชั้นศาลได้นั้นประกอบด้วยคดี 2 ประเภท ได้แก่ คดีความผิดอันยอมความได้ กับ คดีความผิดที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องเอง กระบวนการของการโกล่เกลี่ยดังกล่าวจะให้คู่กรณีได้เจรจาโกล่เกลี่ยตกลงกันซึ่งจะมีผู้ประนีประนอมเป็นทำหน้าที่เป็นคนกลางและดำเนินการโกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณี สำหรับบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ผู้ประนีประนอมนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่ลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่นต้องเป็นบุคคลที่สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ไม่เป็นผู้มีหนี้สินส่วนตัว เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้บังคับผ่านกฎหมายต่างๆดังที่ได้กล่าวมา แต่บรรดากฎหมายที่ได้กล่าวมานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเบี่ยงเบนคดีออกจากศาล ลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลเพียงเท่านั้น ไม่ได้สอดคล้องกับเป้าประสงค์หลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เน้นให้ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดและชุมชนได้กลับมาคืนดีสมานฉันท์ต่อกันและมุ่งเน้นที่จะลดการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด

อีกทั้งแม้ประเทศไทยจะมีกระบวนการโกล่เกลี่ยแต่คดีความผิดเกี่ยวกับการกระทำอนาจารไม่ใช่ทุกกรณีที่จะเข้าสู่กระบวนการโกล่เกลี่ยดังกล่าวได้เพราะหากไม่ใช่กรณีของการกระทำอนาจารที่เป็นความผิดส่วนตัว คดีดังกล่าวก็จะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการโกล่เกลี่ยได้แต่อย่างไร เนื่องจากสถิติคดีที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้นจะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าประเทศไทยนำกระบวนการโกล่เกลี่ยมาใช้บังคับแต่อย่างไรก็ตามกลับไม่สามารถช่วยลดการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดได้อย่างมีนัยยะสำคัญแต่อย่างใด

ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการโกล่เกลี่ยที่ประเทศไทยมีนั้นไม่ใช่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างแท้จริงอันจะช่วยลดการกลับมากระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด และช่วยให้ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดได้กลับมาสมานฉันท์กันอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งแตกต่างกับแคนาดา นิวซีแลนด์และเยอรมนีที่ได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้สำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับการกระทำอนาจาร

สำหรับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในแคนาดานั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีด้วยกัน 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการกระทำความผิดของเยาวชน (Youth Criminal Justice Act) และประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code) โดยแคนาดานั้นได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับในขั้นตอนที่มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วด้วย อีกทั้งยังได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับคดีความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงอีกด้วย โดยที่การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของแคนาดานั้นบุคคลที่จะสามารถเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวได้จะต้องถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด อีกทั้งได้สำนึกผิดและยอมรับในการกระทำของตน โดยได้สมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าว โดยผลของการเข้าร่วมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ศาลพิจารณาแล้วพึงพอใจในผลของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ศาลมีอำนาจที่จะยกฟ้องคดีดังกล่าว

ในรัฐโนวาสโกเชีย ประเทศแคนาดาได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งใช้ระดับของความผิดมาเป็นเกณฑ์ สำหรับระดับความผิดนั้นมีการแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ซึ่งการกำหนดระดับของความผิดดังกล่าวส่งผลถึงการพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นว่าจะเสนอเรื่องให้คณะกรรมการชุมชนได้นำคดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ในขั้นตอนใดและบุคคลใดจะเป็นผู้รับผิดชอบที่จะส่งคดีให้คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้พิจารณา โดยในรัฐโนวาสโกเชียได้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน เมื่อคดีเข้าสู่คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนจะทำการพิจารณาว่าคดีดังกล่าวเหมาะสมกับการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบใด โดยพิจารณาความเหมาะสมในหลากหลายมิติ เช่น ความเหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้น ความเหมาะสมกับคู่กรณีในคดี

รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรัฐโนวาสโกเชีย ประเทศแคนาดาที่นำมาบังคับใช้ตามกฎหมายมี 3 รูปแบบ คือ 1.การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation หรือ VOM) 2.การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conference) 3.การลงโทษในที่ประชุม (Circle Sentencing หรือ Sentencing Circle)

ผลภายหลังที่คณะกรรมการชุมชนได้ดำเนินการนำคู่กรณีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จนสำเร็จแล้วนั้น คณะกรรมการชุมชนจะดำเนินการส่งเรื่องกลับไปยังผู้รับผิดชอบในการส่งคดีดังกล่าวมาให้คณะกรรมการชุมชนเพื่อให้ผู้ที่เสนอเรื่องดังกล่าวพิจารณายุติคดี

หากเป็นกรณีของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้เสนอ เจ้าพนักงานตำรวจก็จะพิจารณายุติคดีโดยการไม่ตั้งข้อกล่าวหากับผู้กระทำความผิด และในกรณีของพนักงานอัยการเป็นผู้เสนอเรื่องเข้าสู่คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนจะเสนอเรื่องกลับไปยังพนักงานอัยการ พนักงานอัยการเมื่อได้รับเรื่องดังกล่าวกลับก็จะมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิด ส่วนกรณีที่ผู้เสนอเรื่อง

ดังกล่าวไปยังคณะกรรมการชุมชน คือ ศาล ศาลเมื่อรับเรื่องดังกล่าวกลับมาศาลจะมีคำสั่งยกฟ้องในคดีดังกล่าว แต่หากเป็นกรณีของราชทัณฑ์เป็นผู้เสนอเรื่องดังกล่าวเข้าสู่คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนก็จะส่งเรื่องกลับไปยังราชทัณฑ์ โดยราชทัณฑ์จะทำการพิจารณาเพื่อลดโทษหรือปล่อยตัวนักโทษกลับสู่สังคมแล้วแต่กรณี

ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ครั้งแรกกับคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 3 ฉบับ พระราชบัญญัติว่าด้วยการพิพากษาลงโทษ พ.ศ. 2545 (The Sentencing Act 2002) พระราชบัญญัติว่าด้วยการพักโทษ พ.ศ. 2545 (Parole Act 2002) และพระราชบัญญัติว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม พ.ศ. 2545 (The Victims Rights Act 2002) โดยกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ศาลในการเลื่อนพิจารณาคดีหรือจำหน่ายคดีได้ชั่วคราว เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับคดี หรือ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับคดีที่มีลักษณะร้ายแรงไม่ว่าผู้ก่ออาชญากรรมจะเป็นเยาวชนหรือผู้ใหญ่ โดยมีเงื่อนไขในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ว่าคดีดังกล่าวต้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงและผู้กระทำความผิดได้รับสารภาพในการกระทำความผิดของตนแล้วและสมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าว อีกทั้งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์มีการกำหนดระดับของความผิดเป็น 4 ระดับ ซึ่งระดับของความผิดที่ได้มีการแบ่งส่งผลต่อคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้และส่งผลกับเรื่องของผู้รับผิดชอบคดีที่จะสามารถเสนอคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะมีผู้รับผิดชอบที่จะเสนอคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แตกต่างกันออกไป

โดยราชอาณาจักรนิวซีแลนด์นั้นคดีที่อยู่ในระดับที่ 1 ถึงระดับที่ 3 เท่านั้นที่อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาลแขวงได้และเฉพาะคดีระดับที่ 2 และระดับที่ 3 เท่านั้นที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ ซึ่งขั้นตอนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น มี 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรกเป็นช่วงของการสอบสวน ช่วงที่สอง ช่วงก่อนการตัดสินว่าได้มีการกระทำความผิดจริง ช่วงที่สาม ช่วงของการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลแต่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาตัดสิน ช่วงที่สี่ เป็นช่วงภายหลังการมีคำพิพากษาตัดสินลงโทษแล้ว

รูปแบบของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศนิวซีแลนด์นั้น มีการนำมาใช้ 2 รูปแบบ คือ 1.การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-

Offender Mediation หรือ VOM) 2.การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conference หรือ FGC)

ผลของจากการดำเนินการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หากการเข้าร่วมประสบความสำเร็จ ในกรณีที่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้เกิดขึ้นในช่วงของการพิจารณาคดีของศาล ศาลจะรับผลของการเข้าร่วมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเพื่อพิจารณา หากศาลเห็นชอบในแผนการเยียวยาผู้เสียหายและปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิดศาลก็จะมีการสั่งให้ดำเนินการตามแผน หากได้มีการปฏิบัติตามแผนครบถ้วน คดีก็จะเป็นอันยุติไปโดยการยกฟ้อง แต่หากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้เกิดขึ้นในช่วงภายหลังมีคำพิพากษาตัดสินลงโทษแล้ว ผลของการเข้าร่วมกระบวนการจะถูกนำมาใช้สำหรับการพิจารณาของคณะกรรมการทัณฑ์บนเพื่อพิจารณาลดโทษหรือปล่อยตัวผู้กระทำความผิดแล้วแต่กรณี

จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้เสียหายโดยกระทรวงยุติธรรมของราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ พบว่า ผู้เสียหายจากความรุนแรงทางเพศที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ร้อยละ 83 มีความพอใจกับการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทั้งหมด 3 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเยาวชน (Juvenile Criminal Code) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (German Criminal Procedure Code) และประมวลกฎหมายอาญา (German Criminal Code)

สำหรับคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น เข้าได้ทุกประเภทของคดี โดยมีเงื่อนไขของคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการ คือ ต้องเป็นคดีอาญาที่มีเหยื่อหรือผู้เสียหาย โดยต้องเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกระหว่าง 1 เดือนถึงสูงสุดไม่เกิน 5 ปีหรือเป็นโทษปรับเท่านั้น ซึ่งผู้ที่มีอำนาจที่จะส่งคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น ได้แก่ศาล พนักงานอัยการและคู่กรณี

โดยผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการไกล่เกลี่ย คือ บุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความเชี่ยวชาญในการไกล่เกลี่ยในแต่ละประเภทของความผิดและต้องได้รับประกาศนียบัตรรับรองเป็นผู้ไกล่เกลี่ยไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะอยู่ในหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม

สำหรับรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ได้มีการใช้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการใช้เพียงรูปแบบเดียว คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย (Victim-Offender Mediation หรือ VOM) โดยคณะทำงานที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้น ประกอบด้วย ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย 2 คน ทนายความ 1 คน ผู้ชำนาญการไกล่เกลี่ย 1 คนและนักสังคมสงเคราะห์เพศหญิง 1 คน

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถเกิดได้ใน 2 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คือ 1.ขั้นตอนก่อนฟ้องคดี 2.ขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดีของศาล โดยการจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้นั้นจะต้องเกิดจากความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวของกลุ่มกรณี

สำหรับขั้นตอนก่อนฟ้องคดีนั้นหากพนักงานอัยการเห็นว่าคดีที่อยู่ในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ พนักงานอัยการก็เสนอคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ย โดยพนักงานจะรอผลการดำเนินการไกล่เกลี่ยเพื่อประกอบดุลยพินิจในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี กรณีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เกิดในขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาล เมื่อผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาคดีเห็นว่าคดีดังกล่าวสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ผู้พิพากษาก็จะส่งคดีดังกล่าวเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยโดยเมื่อผู้พิพากษาได้รับผลของกระบวนการไกล่เกลี่ยผู้พิพากษาจะนำผลดังกล่าวมาประกอบดุลยพินิจในการทำคำพิพากษา นอกจากนี้ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายสามารถติดต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยเพื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและนำผลของการดำเนินการไกล่เกลี่ยมาเสนอต่อพนักงานอัยการหรือศาลได้

ผลของการเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยหากการไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จในกรณีที่เกิดอยู่ในการพิจารณาสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นด้วยกับการไกล่เกลี่ย พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะมีคำสั่งไม่ฟ้อง แต่สำหรับกรณีคดีดังกล่าวอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หากศาลให้ความเห็นชอบกับข้อตกลงที่ได้รับจากการไกล่เกลี่ย ศาลจะนำข้อตกลงดังกล่าวมาพิจารณาเพื่อประกอบดุลยพินิจในการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 49 หรือ ถ้าศาลมีคำพิพากษาตัดสินลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับเป็นรายวันคิดได้ไม่เกิน 360 วัน ในกรณีดังกล่าวนี้ศาลจะมีคำสั่งให้รอการลงโทษก็ได้แล้วแต่กรณี

นอกจากนี้แม้การเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการไกล่เกลี่ยดังกล่าวไม่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของผู้กระทำความผิดในการกระทำของตนเพียงมุ่งประสงค์ผลประโยชน์ในทางคดี ศาลมีอำนาจที่จะไม่ให้ความเห็นชอบกับการไกล่เกลี่ยดังกล่าวโดยถือเสมือนว่าการไกล่เกลี่ยไม่เคยเกิดขึ้น

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ได้มีการนำมาบังคับใช้ตามกฎหมายในประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นวัตถุประสงค์มีขึ้นเพื่อเป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากการพิจารณาคดีของศาลให้คดีความระหว่างคู่กรณียุติกัน โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้ปริมาณคดีในศาลลดลงเพียงเท่านั้นซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มุ่งเน้นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวกลับใจเป็นคนดี สามารถกลับสู่สังคมได้อีกครั้ง

หนึ่ง อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางของกระบวนการมุ่งเน้นที่จะชดใช้เยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสภาพดังเดิมให้ได้มากที่สุดเหมือนก่อนที่เกิดการกระทำ ความผิดขึ้นโดยไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การชดเชยเยียวยาในรูปแบบของทรัพย์สินเงินทองเท่านั้นแต่ยังรวมถึงทั้งทางร่างกายและทางสภาพจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกด้วย นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ยังได้ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดให้กลับคืนดีดังเดิม และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ยังมุ่งที่จะลดการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเทศไทยควรมีการพัฒนากฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ไม่ใช่เพียงแค่การลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลเพียงเท่านั้น

สำหรับการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายไทยนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย หรือที่เรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ยนั้นตามกฎหมายไทย คือ ผู้พิพากษาหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลแม้จะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและผ่านการฝึกอบรมก็ตามแต่อย่างไรก็ตามบุคคลเหล่านั้นแต่ละบุคคลมีความสามารถที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้พิพากษาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยนอกจากผู้พิพากษาไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างจริงจังและไม่มีความเชี่ยวชาญในการไกล่เกลี่ยแล้ว การกำหนดให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ผู้พิพากษาโดยไม่จำเป็น อีกทั้งการเพิ่มภาระงานให้แก่ผู้พิพากษานั้นอาจส่งผลให้กระบวนการพิจารณาตัดสินคดีของผู้พิพากษาไม่ไปอย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้กระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาที่ประชาชนมีต่อศาล ซึ่งในต่างประเทศนั้นบุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยนั้นจะเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยเป็นบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมทักษะในการไกล่เกลี่ยให้เหมาะสมกับแต่ละกรณีๆ ซึ่งในต่างประเทศไม่ได้นำผู้พิพากษามาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย นอกจากนี้บุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยนั้นอาจเป็นอาสาสมัครในชุมชนนั้นมาทำหน้าที่ก็ได้ อันทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดรู้สึกสบายใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการและพุดจาเปิดเผยถึงความรู้สึกได้อย่างเป็นกันเอง เพราะเนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีสถานะที่เท่าเทียมกันกับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด

อนึ่งสำหรับต่างประเทศนั้นได้มีการนำรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่หลากหลายมาใช้กับคู่กรณี ไม่จำกัดอยู่เพียงการไกล่เกลี่ยอย่างเดียวแบบในประเทศไทย สาเหตุที่ในต่างประเทศได้มีการนำรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่หลากหลายมาใช้นั้น เพราะเหตุที่รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แต่ละรูปแบบจะมีความเหมาะสมกับคดีแต่ละประเภทและข้อเท็จจริงแห่งคดีที่แตกต่างกันออกไป ไม่ใช่ว่ารูปแบบของกระบวนการยุติธรรมรูปแบบหนึ่งจะเหมาะสมกับข้อเท็จจริงแห่งคดีในทุกๆคดีเหมือนกัน

อีกทั้งตามหลักการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายเป็นสำคัญ ฉะนั้นการที่การไกล่เกลี่ยตามกฎหมายไทยกำหนดประเภทคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการได้เพียง คดีความผิดที่ยอมความได้ และ คดีความผิดที่ราษฎรเป็นผู้ฟ้องเอง เพียงสองประเภทเท่านั้นก่อให้เกิดปัญหาในกรณีที่คดีที่เกิดขึ้นพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องผู้กระทำความผิด คดีประเภทที่พนักงานอัยการฟ้องเองนี้จะทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ ซึ่งขัดกับหลักการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ได้กล่าวไว้ เพราะไม่ว่าคดีดังกล่าวผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องคดีเองหรือไม่ก็ตามผู้เสียหายก็ควรที่จะมีสิทธิที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต้องการที่ให้ฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายเป็นสำคัญหากไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องเองการฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นผู้เสียหายจึงควรมีสิทธิเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยตามกฎหมาย

4.3 ข้อดีข้อเสียของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้บังคับกับคดีอาญาฐานอนาจาร

สำหรับข้อดีของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้บังคับนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สนับสนุนผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยใช้เวลาไม่นาน โดยที่ผู้เสียหายมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น มีการรับฟังผู้เสียหายและผู้เสียหายมีโอกาสที่จะได้ทำความเข้าใจผู้กระทำความผิด อีกทั้งผู้เสียหายได้รับการชดเชยในด้านทรัพย์สินและในด้านอื่นๆ เช่น อารมณ์ซึ่งกระบวนการยุติธรรมปกติไม่สามารถกระทำได้ โดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นเอื้ออำนวยที่ผู้เสียหายจะได้ฟื้นฟูตัวและบรรเทาผลกระทบทางอารมณ์

นอกจากนี้การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ยังเป็นเพิ่มทางเลือกให้กับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดนอกเหนือจากการดำเนินคดีอาญา อีกทั้งยังช่วยลดการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดและกระบวนการดังกล่าวยังให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดในการกลับสู่สังคมเนื่องจากกระบวนการดังกล่าวหลีกเลี่ยงการตีตราแก่ผู้กระทำความผิด โดยข้อดีของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมของทางภาครัฐและยังช่วยลดการใช้โทษจำคุกอันเป็นปัญหานักโทษล้นคุกที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย เมื่อใช้โทษจำคุกลดน้อยลงก็ส่งผลให้เป็นการลดต้นทุนของทางภาครัฐไปโดยปริยายด้วยเช่นกัน

ในส่วนของการซื้อเสียของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ นั่นหากมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้โดยใช้เพียงรูปแบบเดียวกับทุกประเภทความผิดจะส่งผลให้อาจเกิดการซ้ำเติมผู้เสียหายได้โดยไม่รู้ตัว และการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะต้องพึงระวังใช้รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมกับประเภทความผิดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้โดยไม่ได้ถามความสมัครใจของกลุ่มไม่ได้ เพราะจะทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดไม่ได้เปิดใจกันอย่างแท้จริงอันจะทำให้ความสมานฉันท์ซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่อาจเกิดขึ้นได้

กล่าวโดยสรุปการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้นั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียแต่หากอยากให้การนำกระบวนการดังกล่าวเกิดข้อดีมากกว่าข้อเสีย การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะต้องเป็นไปอย่างระมัดระวังและรอบคอบ โดยต้องเน้นที่การใช้รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมกับกับคดีแต่ละคดีเป็นกรณีๆไป